

Len Masterman: Teaching the Media, Comedia Publishing Group, London 1985, 348 s., £ 7,95.

Anmeldt af: Finn Rasmussen, adjunkt ved Vejen Gymnasium.

Den engelske medieforsker og mediepædagog fra Nottingham University, Len Masterman, er allerede kendt i vide kredse af medieundervisere i Danmark for sine inspirerende foredrag og ikke mindst for sin bog om undervisning i fjernsynsmediet, Teaching about Television. Sidstnævnte bog er fra 1980, og dens bevidste isolering af fjernsynsmediet var et resultat af Mastermans pædagogiske overvejelser i 70'erne, hvor han kom til det resultat, at hvis man i sin pædagogiske praksis skulle nå nogen vegne med at bryde ind i det dengang tillukkede og uigennemtrængelige medieområde ("the media studies thicket"), så måtte man i første omgang omgå problemet ved at koncentrere sig om et medium, og han valgte som bekendt fjernsynet. Nu er han imidlertid klar med en analyse af hele medieområdet, og han har endvidere i Teaching the Media en lang række forslag til en pædagogisk praksis.

Medieundervisningen bør efter Mastermans mening defineres meget bredt. Emnet bør helt naturligt involvere film, fjernsyn, radio, popmusik, reklamer, ungdomskultur, aviser, ugeblade, osv. Med en slet skjult begejstring noterer han sig, at T-shirts som kommunikativt medium kan henregnes under medieundervisning. Eksemplet skal tjene til at belyse det synspunkt, at Mastermans analyser og pædagogiske overvejelser nu retter sig mod hele medieområdet og er et forsøg på at gøre en del veje ind i medieområdet farbare for medieunderviserne.

Bogen starter med et kapitel, der stiller en lang række retoriske spørgsmål ("why?"), og de følgende kapitler svarer da på en række spørgsmål til problemområder, som hvordan man kan gribe medieundervisningen an ("How?"), hvordan man ikke skal gribe den an ("How not to..."), hvem bestemmer over medieindustrien ("Determinants"), mediernes sprog ("Rhetoric"), medieideologier og afsløring af ideologierne ("Ideology"), seer- og lytterpositioner ("Audience") og endelig afsluttes bogen med en skitse af nogle fremtidige perspektiver og muligheder bl.a. i enkelte fag som geografi, naturvidenskab, engelsk (modersmålsundervisning) og historie ("Futures").

Bogen er næppe anvendelig som læsestof i den daglige undervisning i folkeskole og på gymnasier. Dertil er den både i sit sprog og i sine teoretiske betragtninger for utilgængelig for disse to skolers elever, men den er med sine mange teoretiske overvejelser en vældig kilde til forståelse for medieunderviseren, og den er med en rigdom af konkrete ideer også et idekatalog til hverdagens lærer, der næsten altid er i bekneb for tid til at få iværksat nye pædagogiske tiltag.

Bogen starter med at stille spørgsmålet, hvorfor overhovedet medieundervisning? og Masterman giver ikke blot det almindeligt kendte synspunkt, at medieundervisning hører hjemme i skolen, fordi medieindustrien forsyner os med nyheder, oplysning og underholdning. I langt højere grad lægger medieindustrien an på at producere folk, der er villige til at støtte en bestemt interesse og afvise en anden interesse, og det være sig i spørgsmålet om et mærke cornflakes frem for et andet eller en politisk holdning frem for en anden. Udgangspunktet for mediearbejdet er altså ikke længere for Masterman tilstedeværelsen af medieteksterne som autonome størrelser, men opfattelsen af at kontrollen over informationsmedierne er og i stigende grad vil være fundamentet for politisk magt i informationsamfundene. Heraf følger at de,

der har magten over og arbejdet med medierne, ikke blot kan definere mediernes programflade, foretage valgene og konstruere deres version af sandheden. De får magten til at skildre tingene som autentiske og naturgivne - de får i sidste ende magten til at definere sandheden.

Det er en kritisk holdning til denne magt, en evne til at gennemskue og en aktiv handlen for at afmystificere denne sandhed, der er målet for den medieundervisning, som Masterman gør sig til talsmand for. Det er endvidere hans synspunkt, at den kritiske, analyserende og forklarende medieundervisning må iværksettes snarest og gives temmelig megen plads i undervisningsforløbet i skolerne, for mediemagthaverne er selv begyndt at interessere sig for medieundervisningen, og det er - naturligvis - Mastermans synspunkt, at medieundervisningen i hovedsagen skal holdes fri af mediemagthaverne, hvis det kritiske element skal fastholdes.

Len Mastermans synspunkt fra Teaching about Television, at "media products are constructions" fastholdes i denne bog, og hans opfattelse af at medietekster kun kan forstås i deres fysiske rum som genstande, der produceres, distribueres, handles og konsumeres fører til, at medieanalytikerens arbejdsforløb må indeholde en undersøgelse af fire punkter:

1. oprindelsen, kilder og beslutningstagerne
2. de dominerende teknikker, sprog- og billedkoder
3. virkelighedssynet og de implisitte værdier i medieteksterne
4. modtagelsen og effekten af medieteksternes budskab.

Denne strategi er ikke afgørende forskellig fra de kommunikationsmodeller, der hidtil har været anvendt i de danske skoler, og det er da heller ikke så meget i den analytiske praksis, hvor der dog gives ikke så få gode og brugbare anvis-

ninger, som i de pædagogiske overvejelser, at Masterman bliver konkret anvendelig. Hans mål er ikke, at eleverne oplæres til redeligt at reproducere ideer, kritisk indsigt og kendsgerninger, der præsenteres af den mediekritiske underviser. Hans mål er den kritiske autonomi ("critical autonomy"), og hermed mener han en kompleks og sammenhængende analyseevne i den enkelte elev, der kan bære uden for klasseværelset og uden lærerens tilstedeværelse.

Dette mål kræver en pædagogik, der er ikke-hierarkisk og som fremmer eftertanke og kritisk tænkning samtidig med at den gør undervisningen levende, demokratisk, gruppefokuseret og handlingsorienteret. Tilsyneladende vil så lærerstyring overhovedet komme til at bremse arbejdet hen imod kritisk autonomi for den enkelte elev, men her er det Mastermans synspunkt, at det hører med til medielærerens rolle at præsentere de overordnede teoretiske sammenhænge, for derefter at lade eleverne selv opleve og drage erfaringer i det praktiske og kreative mediearbejde, der tilsyneladende optager den væsentligste del af undervisningstiden. Mastermans hypotese er da, at den kritiske autonomi vil fremstå som syntesen af de to undervisningselementer.

Bogen indeholder et væld af forslag til praktisk mediearbejde. Der er eksempler på opgaver, der allerede er kendte, men Masterman har ofte et nyt eller udvidet syn på tingene. Det gælder f.eks., når han bruger det kendte kneb, hvor man omdanner klasselokalet til et mini-studie, men ud over at sætte eleverne til at arbejde i studiet, sætter han så en gruppe til at observere den ændrede adfærd, som omdannelsen af klasseværelse til studie medfører.

I den følgende time giver han så eleverne opgaver i mediernes fortælle teknik. Han præsenterer tre forskellige typer, nemlig "narrative

sequencing", "narrative prediction" og "narrative cloze". I første tilfælde gælder det om for eleverne at sætte en række fortællesekvenser rigtigt sammen. I andet tilfælde skal de indsætte manglende ord og sætninger og i tredje tilfælde skal de gætte, hvad der sker med fortællingen, når den med mellemrum stopper. Den ekstreme udgave af det sidste tilfælde er at fjerne lyden fra en udsendelse og så lade eleverne selv konstruere fortællingens forløb.

De nævnte eksempler er legio i bogen, og de tjener her blot det formål at vise, at bogen er rig på ideer, der uden videre kan omsættes i praksis i dansk medieundervisning.

Teaching the media er en bog til den ambitiøse medieunderviser. Det er en stor men relativt let læst bog. Det relative må imidlertid ikke forlede nogen til at tro, at den med held kan læses af eleverne. De teoretiske afsnit er vedkommende og præcist ajourførte. Det gælder f.eks. afsnittene om mediernes økonomi og ejerforhold. De teoretiske afsnit giver derfor den ballast, der skal til for at omsætte og videreudvikle undervisningsideerne.

Det er i klar forlængelse af hans ide om kritisk autonomi, at Masterman lægger op til tværfaglighed i medieundervisningen. Det kommer til udtryk i det sidste afsnit, hvor han forsøger sig med et holistisk syn på medieundervisningen.

Mastermans bog er blevet kritiseret for at være for optaget af at definere og analysere indhold på bekostning af en forståelse af den skabelsesproces, som medietekster gennemgår. Jvnf. tidskriftet Screen, Volume 27, Number 5, 1986.

Dette er efter min mening et rigtigt synspunkt, men når man tager i be-

tragtning, at medieundervisningen i de danske skoler for indeværende er særdeles fragmentarisk og bæres af ambitiøse og interesserede enkeltindivider, så tror jeg, at en sammenhængende og struktureret medieundervisning udmærket kan tage sit udgangspunkt i indholdet, og det kan Teaching the Media fint bruges til.

Jannicke Eva Poulsen: Massekommunikation, 4 hefter om massekommunikation med moderne medier (Metode, 46 s., Avis, tidskrift, lov, 47 s., Ugeblade og reklame, 56 s., og Radio og TV, 47 s.), Forlaget åløkke, 1986, kr. 48,80 pr. stk.

Jannicke Eva Poulsen: Ungdommen i medierne, Forlaget åløkke, 1986, 96 s., kr. 68,00.

Anmeldt af: Elsebeth Korsgaard, adjunkt ved VUC, Viborg.

Massekommunikation med moderne medier omfatter 4 hefter: et metodehefte samt 3 hefter, der behandler aviser, ugeblade og radio/TV. Det har været forfatterens hensigt at lave en lærebog i massekommunikation, hvor eleverne kan hente baggrundsviden til analyser af massekommunikative tekster. Alle hefter indeholder illustrative tekster og billeder. Hvert hefte afsluttes desuden med arbejdsspørgsmål samt analysekemaer.

I det første hefte, som behandler metode, bliver man præsenteret for bl.a. argumentationsanalyse, billedanalyse og stil og stilfigurer. Heftet beskæftiger sig stort set kun med enkeltstående analyseinstrumenter til at

åbne op for medietekster. Afsnittet om argumentationsanalyse er meget grundigt, og der gives adskillige teksteksempler på argumentationens snørklede veje. Men jeg savner egentlige metodiske overvejelser. De få ansatser til metodebeskrivelse, der er i heftet, indgyder ikke læseren de største forventninger til indholdet. Massekommunikation defineres f.eks. sådan: "I modsætning til fiktion beskæftiger massekommunikation sig med virkeligheden" (s.11). En meget traditionel definition, der snarere blokerer end åbner op for det særegne ved massekommunikation. Et af de spørgsmål, man nødvendigvis må beskæftige sig med i arbejdet med medier, er netop, hvor virkelig den massekommunikative virkelighed er.

Den meget traditionelle tilgang til massekommunikation, som anlås i metodeheftet, føres videre i de øvrige tre hefter. Det er næsten, som om de sidste års massekommunikationsforskning slet ikke har eksisteret.

I hefte 2 om avisen (og 3 sider om tidsskriftet og lovteksten) præsenteres en gennemgang af avisen, som bevæger sig på overfladen, sådan som avisen ser ud ved første gennemsyn. Avisens emner og stofområder behandles, men der gives ingen forklaringer på, hvorfor avisen ser ud, som den gør. Når forfatteren f.eks. skriver: "Den moderne avis bruger især mange billeder. Det er blevet en profession at være pressefotograf". (s.16), savner man i høj grad en nærmere beskrivelse af udviklingen af den moderne avis.

Hefte 3 om ugeblade og reklamer må betragtes som seriens mest vellykkede. Forfatteren behandler her de forskellige genrer og teksttyper i ugebladet hver for sig, men beskriver ligeledes, hvorledes genrerne glider sammen

og struktureres efter et samlende princip, nemlig underholdningsværdien. Modtageranalyse må i arbejdet med ugeblade indtage en central placering. Heftet berører da også, at kvinder er den væsentligste modtagergruppe. Men forfatteren lægger mere op til moralisering frem for analyse, når hun skriver:

Fejlen (ved ugeblade, min tilf.) opstår, fordi de løsninger, der tilbydes på problemerne, ikke er tilpasset den enkelte læser og ikke er grundige nok..... Men der findes sikkert også læsere, som kan bruge ugebladene til det formål, der nu passer dem, uden at lade sig misbruge. (s.32)

Den slags ytringer kommer man ikke langt med.

Radio og TV defineres i seriens afsluttende hefte som mundtlig massekommunikation. Billedsiden på TV beskrives som en udsendelseeffekt (s.16). Det må betragtes som en noget overfladisk betragtning at anskue billeddelen som et vedhæng. Heftet indeholder en gennemgang af DRs organisation, beskrivelse og behandling af udsendelsestyperne i DR, et særskilt afsnit om TVavisen og endelig et afsnit om den fremtidige medieudvikling. Får eleverne så den baggrundsviden i hænde, som lovet i indledningen? Nej, ikke ganske. Den adskilte behandling af de enkelte udsendelsestyper er nødvendig, men jeg savner nogle overvejelser over programfladen som sådan, f.eks. om det er rimeligt at fastholde den skarpe grænse mellem nyhedsstof, meningsstof og underholdningsstof. Desuden synes jeg, at beskrivelser som "Den alvorlige underholdning vil i reglen være fiktion og høre hjemme under skønlitteratur, når den skal analyseres", nok kan debatteres, og i hvert fald burde være bearbejdet yderligere.

Det er ambitiøst at ville give en samlet fremstilling af massekommunikation med moderne medier. Det er rigtigt, at der stadig savnes undervisningsmateriale på dette område, som forfatte-